

І. В. Тяжкороб

доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування
Львівського інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»
email: ira.tyazhkorob@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-8260-5999>

Р. Р. Голуб

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи і страхування
Львівського інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»
email: or.golub@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-1414-3470>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ У РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО БІЗНЕСУ БАНКІВ УКРАЇНИ

Відмічено, що консалтинг є одним із важливих інструментів ринкової інфраструктури в розвинутих країнах світу. Зазначено, що доцільність виділення послуг інвестиційного консалтингу на українському ринку банківських послуг викликана надзвичайною складністю інвестиційної сфери, різноманіттям інвестиційних інструментів, швидкою зміною інвестиційної ситуації, наявністю ризиків, пов'язаних із вкладенням коштів, а також більш високою прибутковістю інвестиційного бізнесу в порівнянні із класичним банкінгом. Проаналізовано поняття «інвестиційний консалтинг», яке в сучасних наукових публікаціях розглядається як незалежні професійні послуги, як засіб уточнення, допомоги і підтримки інвестування, як інструмент управління або інструмент пошуку, як вид інтелектуальної або інформаційно-аналітичної діяльності та як система заходів. Визначено порядок підготовки і проведення інвестиційного консалтингу, який передбачає виконання процедур щодо постановки завдань, розроблення та узгодження технічного завдання, проведення досліджень консультантом, підготовки підсумкових продуктів (аналітичних, методологічних, консультаційних, навчальних) і консультування. На основі дослідження теоретичних основ західного менеджменту встановлено, що здійсненню фінансового, правового, інвестиційного моніторингу сприяють створення у фінансових установах відповідних аналітичних служб і дослідницьких центрів. При цьому акцентовано увагу на тому, що використання більш гнучких систем організаційного управління, зокрема модульної, дивізійної та інших сучасних форм їх поєднання, сприятиме інтеграції інвестиційного бізнес-напрямку у структуру банку. Крім того, зазначено, що наявність у банківських структурах високопрофесійного колективу фахівців, зокрема, економістів, математиків, юристів, програмістів, уможливить надання якісних та оперативних інвестиційних консалтингових послуг.

Ключові слова: інвестиційний консалтинг, консалтингові послуги, інвестиційний бізнес, розвиток, банк.

Tyazhkorob I., Holub R. INVESTMENT CONSULTING IN THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT BUSINESS OF BANKS OF UKRAINE

It is noted that in the developed countries of the world, consulting is an important tool of market infrastructure. The investment direction of banking business allows developing diversification processes at the level of the banking system, diversifying the assets of banks, and improving the structure of liabilities. Investment consulting activity allows flexible adaptation of banking business to changes in the market situation, making the banking business more stable. It is noted that in the Ukrainian banking market, the need to allocate investment consulting services is due to the extraordinary complexity of the investment area, the variety of investment instruments, the rapid change in the investment situation, the availability of investment risks, high profitability of investment business in comparison with classic banking. A monographic analysis of the concept of «investment consulting» was conducted. In modern scientific publications, the concept of «investment consulting» is considered as independent professional services, as a means of clarifying, assisting and supporting investment, as a tool for managing property, capital, resources or the search tool for investors and business partners, as a kind of intellectual or informational analytical activity in the sphere of investment and as a system of measures to stimulate investment. The procedure of preparation and conducting of investment consulting is determined. The procedure for preparing and conducting investment consulting involves the implementation of procedures for setting tasks, developing and agreeing specifications, conducting research with a consultant, preparing final products (analytical, methodological, consulting, training) and counseling. Based on the study of the theoretical foundations of Western management, it has been established that financial, legal, and investment monitoring is facilitated by the creation of appropriate analytical services and research centers in financial institutions. The emphasis is placed on the fact that the use of flexible organizational management systems will

facilitate integration of the investment business-direction into the bank's structure. Such management systems of the bank's activities are modular, divisional and other modern forms of their combination. It is noted that the presence in the banking structures of a highly professional team of specialists, in particular, economists, mathematicians, lawyers, programmers, will enable the provision of qualitative and operational investment consulting services.

Keywords: investment consulting, consulting services, investment business, development, bank.

Постановка проблеми. Останніми роками українські банки суттєво змінили свій статус, перетворившись із допоміжного фінансового інструменту великих підприємств і холдингів у самостійних гравців, партнерів та консультантів. Поряд із традиційними напрямками діяльності, вітчизняні банки, ураховуючи зарубіжний досвід, усе більше освоюють сучасні і банківські продукти та інноваційні інструменти обслуговування. Одним із таких перспективних напрямів є інвестиційна діяльність банків і консалтинг в інвестиційній діяльності.

Доцільність виникнення послуг інвестиційного консалтингу і виокремлення їх із загальної сукупності консалтингових послуг викликана надзвичайною складністю інвестиційної сфери в цілому, виключним різноманіттям інвестиційних інструментів, швидкою зміною інвестиційної ситуації, а також наявністю різного роду ризиків, пов'язаних із вкладенням коштів. У подібних умовах ефективність інвестиційної діяльності, імовірність досягнення інвестиційних цілей і мінімізація втрат, пов'язаних із ризиком при операціях з інвестиційними інструментами, багато в чому зумовлена і залежить від того, наскільки глибоко і всебічно проведений аналіз й обґрунтовані інвестиційні рішення.

Крім того, інвестиційний бізнес у порівнянні із класичним банкінгом характеризується більш високою прибутковістю. Зокрема, якщо прибутковість класичного банкінгу коливається в межах 20–25%, то діапазон інвестиційного бізнесу, за оцінками експертів, становить 30–50% і має значний потенціал для зростання [1]. Подібний ефект досягається в результаті більш глибокої інтеграції банків у діючі бізнес-процеси. Банки в цьому напрямі не тільки здійснюють розрахункові операції або кредитування, а самі як повноцінні партнери беруть участь у формуванні, просуванні, супроводі, експертизі бізнес-проектів, вирішують питання залучення фінансів, консолідації і диверсифікації активів, корпоративного планування, здійснюють розробку розрахункових механізмів, а також проводять правовий, фінансовий, інвестиційний консалтинг на всіх етапах реалізації бізнес-проектів.

Таким чином, дослідження теоретичних засад інвестиційного консалтингу, як перспективного виду банківських послуг і сучасного напрямку банківської інвестиційної діяльності, набувають дедалі більшої актуальності. Адже розвиток інвестиційного спрямування банківського бізнесу дозволяє розвивати процеси диверсифікації на рівні всієї банківської системи, а також диверсифікувати активи самих банків, поліпшити структуру пасивів, що, безумовно, робить банківський бізнес більш гнучким до змін кон'юнктури ринку, а значить, у цілому, більш стійким.

Аналіз останніх досліджень. Передумови, стан і перспективи розвитку інвестиційного консалтингу на ринку фінансових послуг висвітлено в наукових

працях вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, українські дослідники зазначають, що саме на сучасному етапі розвитку банківської системи нашої країни банки можуть стати тими фінансовими інститутами грошово-кредитної системи, які не тільки здатні формувати кредитні потоки через систему споживчого і корпоративного кредитування, а й бути належними партнерами відомих консалтингових фірм (компаній) у фінансуванні інвестиційних проектів не тільки як кредитори, а і як розробники чи співрозробники великих інвестиційних програм та проектів [3; 4; 7–9]. Зарубіжні автори роблять акцент, переважно, на методи і результати дослідження фінансових ринків, а також на ефективність управління портфелем цінних паперів [2]. Водночас, не зменшуючи значення уже проведених досліджень, вважаємо за доцільне узагальнити наявні напрацювання щодо організації ефективного інвестиційного консультування банків як перспективного напрямку розвитку їхнього інвестиційного бізнесу і забезпечення стійкості українського банківського бізнесу в цілому.

Метою статті є визначення сутнісного розуміння поняття «інвестиційний консалтинг», з'ясування його ролі в розвитку інвестиційної діяльності банків, а також організаційних аспектів надання якісних та оперативних інвестиційних консалтингових послуг.

Основні результати дослідження. Сьогодні консалтинг є одним із важливих інструментів ринкової інфраструктури в розвинутих країнах світу. У своєму розвитку консалтинг пройшов три основні етапи: ініціалізацію, професіоналізацію та інтернаціоналізацію [2]. Так, період до 1930 року описують як ініціалізацію або зародження. У той час створювалися перші компанії, які мали спільні риси із сучасними консалтинговими компаніями. Починаючи з 1960-х років, розвиток консалтингових компаній переходить на новий етап, який отримав назву «професіоналізація», що характеризується зростаючим попитом виробничих компаній у консультуванні з інвестиційних питань. На цьому етапі створено кілька інвестиційних консультантів, що працюють на сьогодні в усьому світі, зокрема, Russell Investments, Watson Wyatt, Hewitt. Інтернаціоналізації консалтингового ринку, яка відбувалась у 1970-ті роки, призвела до розпаду ринків в Європі, Азії і Латинській Америці та розвитку невеликих консалтингових компаній, що зосереджували увагу на конкретних сферах – маркетинг, збут, управління персоналом. Спеціалізовані фірми, створені дещо пізніше, уже не обмежувались наявним спектром послуг, вони почали надавати консультації щодо біржової торгівлі та загальних ринкових тенденцій. Зокрема, у 1970–1980-х рр. засновано низку діючих і в теперішній час відомих американських інвестиційних консультантів, зокрема таких, як Callan Associates, Wilshire Associates, Cambridge Associates,

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

William M. Mercer, а також Aon. Тому це десятиліття називають «колискою сучасного інвестиційного консалтингу».

У сучасному розумінні поняття «інвестиційний консалтинг» розглядається з різних сторін. Так, згідно з визначенням IC Research Institute, інвестиційний консалтинг – це незалежні професійні консалтингові послуги, які в інтерактивному режимі – безпосередньо чи як посередники – здійснюють підтримку діяльності інституційних інвесторів шляхом розв'язання інвестиційних проблем, задля оптимального досягнення інвестиційних цілей та отримання інвестиційного продукту [2].

У наукових публікаціях інвестиційний консалтинг являє собою засіб уточнення, допомоги і підтримки для кожного конкретного клієнта в певний момент часу, а також інструмент управління своїм майном, капіталом, ресурсами або інструмент пошуку інвесторів та бізнес-партнерів для реалізації будь-якого проекту [3]. Так, інвестиційний консалтинг передбачає надання послуг з питань сприяння інвестуванню – аналіз фондового ринку, розроблення документації для емісії цінних паперів, оцінювання стану інвестиційного портфеля клієнта, розроблення інвестиційних стратегій для клієнтів, сприяння підприємствам у залученні інвестицій, оцінювання ризику.

Крім того, під інвестиційним консалтингом мають на увазі вид інтелектуальної діяльності, пов'язаний із консультуванням замовника із широкого кола питань, пов'язаних зі вкладенням у бізнес грошових коштів та інших активів з метою отримання прийняттого для інвестора прибутку [4]. Інвестиційний (проектний) консалтинг є і видом інформаційно-аналітичної діяльності на ринку нерухомості для розроблення рекомендацій для замовника та забезпечення його інформацією для ухвалення управлінських рішень на різних стадіях інвестиційного проекту [5].

Інвестиційний консалтинг являє собою також систему заходів щодо стимулювання в довгостроковому періоді залучення вкладень (інвестицій) різних форм і видів та створення привабливості фірми для будь-яких інвесторів. При цьому поняття «інвестиційний консалтинг» є ширшим, аніж поняття «інвестиційний аналіз», оскільки відображає не тільки результати дослідження, проведеного інвестиційним консультантом-аналітиком, а й процес реалізації такого дослідження, тобто інвестиційний консалтинг включає інвестиційний аналіз [6, с. 49–51]. Отже, інвестиційний консалтинг є окремим специфічним видом консалтингових послуг, із специфічною проблематикою і функціями. Перш за все, інвестиційні консультанти, виконуючи функцію посередників, знижують інформаційну асиметрію, тим самим слугують гарантими надійності інвестиційних рішень.

До інших функцій інвестиційного консалтингу належать: мінімізація ризиків для учасників проекту, пов'язаних із негативним результатом реалізації або процесу реалізації проекту, яка включає дії з планування, оцінки, аналізу, контролю за ходом виконання інвестиційного проекту; комунікативні функції, спрямовані на створення конструктивного діалогу

між інвестором і власником інвестиційного проекту щодо його реалізації, а саме: управління проектами; підготовку інвестиційних меморандумів; розроблення та комплексну експертизу інвестиційних проектів; розроблення бізнес-планів; управління фінансовими ризиками; лізинг; аналіз і моніторинг інвестиційних проектів; супровід інвестиційних проектів; фандрайзинг; інжиніринг проекту, тобто поліпшення його основних складових для отримання кращого (якісного) результату для учасників проекту, ніж спочатку запланованого ініціатором проекту [7].

Потреба у формуванні, просуванні, супроводі інвестиційних проектів виникає в банків, коли вони самі є ініціаторами або партнерами інвестиційних проектів. Цей напрям не пов'язаний з основною банківською діяльністю і вимагає від банківських фахівців не властивих для них галузевих знань та управлінського досвіду, при цьому реалізація власних інвестиційних проектів, перспективних бізнес-напрямів повинна здійснюватися з урахуванням ресурсної бази банку, без шкоди для поточної діяльності. Повною мірою подібні послуги або окремі їхні елементи можуть надавати банки своїм клієнтам та іншим партнерам.

Банки, як спеціалізовані фінансові інститути, згідно зі своєю основною діяльністю накопичують унікальний досвід формування та управління фінансовими потоками. Платне просування таких знань і позитивного досвіду, перш за все, серед власної клієнтської бази, розширить продуктовий ряд, а за певних умов може стати для банків істотним джерелом доходу за мінімуму витрат [1]. Зокрема, приватні інвестори отримують від банківських брокерів поради з приводу ефективності та раціональності тих чи інших фінансових продуктів; відділи продажів консультують інвесторів з питань формування їхніх портфелів, управління ризиком і збільшення прибутку; аналітичні відділи банків надають інвесторам цінну економічну інформацію, більш того, вони оцінюють перспективи продажу цінних паперів і надають послуги, які супроводжують злиття і поглинання. Правильне використання наявних фінансових ресурсів, застосування основ бюджетного планування та прогнозування особливо актуальні для малих і зростаючих підприємств, де недостатній рівень фінансової та правової грамотності.

Отже, предметом діяльності інвестиційного консалтингу для підготовки якісної інвестиційної пропозиції необхідним є, насамперед, високий рівень умінь оперувати різноманітними інформаційними потоками. Зазвичай, фінансовий інвестиційний аналітик використовує результати інших напрямів інвестиційного аналізу та консалтингу і резюмує їх у фінансовій моделі проекту. Так, сучасні великі інвестиційні банки США та Європи мають у своїй структурі консалтингові відділи, фахівці яких здійснюють моніторинг фінансових показників компаній і постійно перебувають на зв'язку з їхніми керівниками. Наявність оперативної інформації про корпоративний сектор дає можливість аналітикам оцінювати ринкову ситуацію в цілому і давати свої рекомендації щодо управління певними акціями [8].

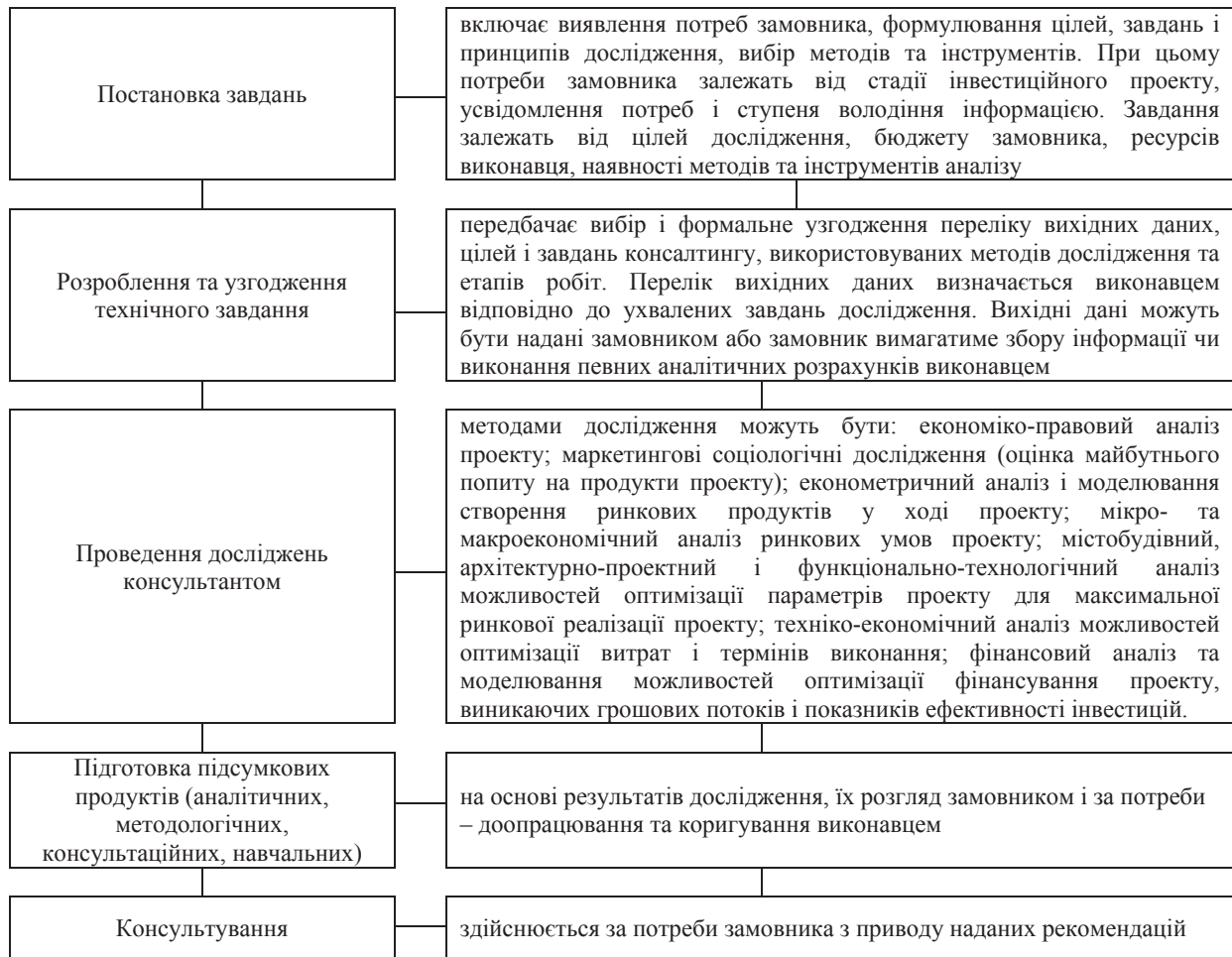

Рис. 1. Порядок підготовки і проведення інвестиційного консалтингу

Порядок підготовки і проведення інвестиційного консалтингу можна представити як процедури (рис. 1). Таким чином, інвестиційне консультування пов'язано, з одного боку, з потребою надання клієнтом вичерпної інформації про себе, свій фінансовий стан, свої інвестиційні наміри для визначення оптимального розміру коштів, що спрямовуватимуться на інвестиційну діяльність. З другого боку – мати найширшу і достовірну інформацію про наявні тенденції на світових фінансових ринках, в економіці країни, про наявні законодавчі ініціативи, які змінюють інвестиційний клімат у країні, а також фінансові, податкові, митні, технічні, технологічні новації. При цьому здійсненню фінансового, правового, інвестиційного моніторингу сприяють створення у фінансових установах відповідних аналітичних служб і навіть дослідницьких центрів. У великих банках моніторингова діяльність стала складовою частиною банківського бізнесу, адже вона дозволяє більш виважено здійснювати поточну діяльність, прогнозувати ризики, вирішувати питання стратегічного планування [1].

Згідно з теоретичними основами західного менеджменту інвестиційна діяльність банку, як самостійний бізнес-напрямок, є зовнішнім бізнес-напрямом, що має бути органічно відокремлений від поточних

внутрішньобанківських операцій, а це підвищувати швидкість ухвалення і реалізації управлінських рішень, підготовки потрібних документів. У цьому зв'язку слід зазначити, що банкам, які використовують модульну, дивізійну систему організаційного управління або будь-які інші, більш сучасні їх поєднання, буде досить просто інтегрувати інвестиційний бізнес-напрямок у свою структуру, оскільки подібні структури передбачають певну внутрішню гнучкість. А банкам, які використовують традиційну лінійно-функціональну систему організаційного управління, буде дещо складніше, тому що інтеграція нового бізнес-підрозділу порушує сформовані горизонтальні функціональні зв'язки.

Крім того, уможливить надання інвестиційних консалтингових послуг наявність у банківських структурах високопрофесійного колективу, який складатиметься з груп фахівців за різними напрямками підготовки: економісти, що спеціалізуються на інвестиційному аналізі; математики, що спеціалізуються на імітаційному моделюванні й оптимізації моделей; юристи у сфері економічного права і правового забезпечення інвестиційної діяльності; програмісти, що розробляють відповідне програмне забезпечення для проведення інвестиційного аналізу.

Висновки. Таким чином, виділення інвестиційної діяльності в самостійний бізнес-напрямок повинно надати певної динаміки, цілеспрямованості й ефективності в роботі банків, адже метою інвестиційного консалтингу є більш гнучке використання економічного та інвестиційного клімату, більш гармонійне, зважене використання можливостей спеціальної та загальної правоздатності банків, розвиток усього спектра фінансово-правових інструментів банку і посилення їх ролі в розвитку економічного потенціалу країни.

Список використаних джерел

1. Смирнов К. Концепция банковской инвестиционной деятельности. Банковское право. 2006. № 4. Режим доступа: <http://www.center-bereg.ru/g976.html>
2. Runge B. The Definition of Investment Consulting including Typology and Segmentation. IC Research Institute. 2013. Available at: www.ic-research.org
3. Верба В. А. Детермінанти формування та тенденції розвитку консалтингового ринку в Україні. Стратегія економічного розвитку України. 2008. № 22–23. С. 97–104
4. Трофімова О. Огляд українського ринку менеджмент-консалтингу. Київ: Ukraine SME Support in Priority Regions, 2006. 34 с. Режим доступу: www.uamc.com.ua/documents/Cons_Marketing_ukr.pdf
5. Стерник Г. М., Стерник С. Г., Тулинова Н. В. Девелопмент нерухомості: учеб. пособ. Москва: Проспект, 2015. 252 с.
6. Гончарова М. Л. Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрямки розвитку. Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/13309>.
7. Інвестиційний консалтинг. Режим доступу: <http://www.app-invest.com.ua/uk/our-company/investicionnui-counseling>
8. Инвестиционный консалтинг на Западе. Режим доступа: <http://soyaconsulting.com/investitsionnyu-konsalting-na-zapade.html>
9. Tyazhkorob I., Yevtukh L., Lezhan M. Preconditions for the development of the investment consulting in the Ukrainian financial services market. Вісник Університету банківської справи. 2017. № 2 (29). С. 108–112.

References

1. Smirnov, K. (2006). *Konceptsiya bankovskoj investicionnoj deyatel'nosti* [The concept of banking investment activity]. *Bankovskoe pravo – Banking law*, 4. Retrieved from <http://www.center-bereg.ru/g976.html> [in Russian].
2. Runge, Bastian (2013). The Definition of Investment Consulting including Typology and Segmentation. *IC Research Institute*. Retrieved from www.ic-research.org
3. Verba, V. A. (2008). Determinanty formuvannya ta tendentsii rozvytku konsal'tynhovoho rynku v Ukraini [Determinants of the Formation and Trends in the Development of the Consulting Market in Ukraine]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy – Strategy of Economic Development of Ukraine*, 22–23, 97–104 [in Ukrainian].
4. Trofimova, O. (2006). *Ohliad ukrainskoho rynku menedzhment-konsal'tynhu* [Review of the Ukrainian market of management consulting]. Kyiv: Ukraine SME Support in Priority Regions. Retrieved from www.uamc.com.ua/documents/Cons_Marketing_ukr.pdf [in Ukrainian].
5. Sternik, G. M., Sternik, S. G., & Tulinova, N. V. (2015). *Development nedvizhimosti* [Real Estate Development]. Moscow: Prospekt [in Russian].
6. Honcharova, M. L. (n. d.). *Upravlinske konsultuvannya v Ukraini: osnovni problemy, tendentsii ta napriamky rozvytku* [Management consulting in Ukraine: main problems, trends and directions of development]. Retrieved from <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/13309> [in Ukrainian].
7. Investytsiyni konsal'tynh [Investment consulting]. (n. d.). www.app-invest.com.ua. Retrieved from <http://www.app-invest.com.ua/uk/our-company/investicionnui-counseling> [in Ukrainian].
8. Investitsionny konsalting na Zapade [Investment consulting in the West]. (n. d.). *soyaconsulting.com*. Retrieved from <http://soyaconsulting.com/investitsionny-konsalting-na-zapade.html> [in Russian].
9. Tyazhkorob, I., Yevtukh, L. & Lezhan, M. (2017). Preconditions for the development of the investment consulting in the Ukrainian financial services market. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy – Bulletin of the University of Banking*, 2, 108–112 [in Ukrainian].

Надійшло 16.03.2018